

Јелена Калајџија
ЈУ Народна библиотека
„Филип Вишњић”, Бијељина
jela.knjiga@gmail.com

027.625:502.12(497.6 РС)
028.4-053.5:502.12(497.6 РС)

Стручни чланак

КВАЛИТЕТНИМ ЧИТАЊЕМ ДО ЕКО-СВИЈЕСТИ¹

Сажетак: Јавна установа Народна библиотека „Филип Вишњић” у Бијељини у циљу популаризације дјечје књижевности, те генерално грађе фонда Дјечјег одјељења, мапирала је жаришну тачку у локалној заједници, преко које би дошла до најмлађих читалаца. У сарадњи са Центром за стратешко развојне пројекте реализоване су радионице „Мали баштовни – Growing Together”, кроз које је промовисан књижни фонд библиотеке. Пројекат окупља дјецу узраста од једне до дванаест година, која се баве гајењем сопствене баште на органски начин. Стављајући књигу у дјецу познато и комфортно окружење, ствара се позитиван став према читању. Мото радионица на којима су били и библиотекари на терену јесте: „Да нам расте машта, као наша здрава башта!” Тако су алудирали на широк појам културе здравог живљења, подижући свијест о важности и вриједности здравог духовног развоја, утирући пут ка кориснику висококвалитетних захтјева.

Кључне ријечи: башта, биљке, књиге, библиотекари, читање, читалачке навике, мултидисциплинарна сарадња.

Еко-свијест и баштованство као савремена тема библиотекарства

Пратећи рад библиотека у окружењу, али и нагли пораст интересовања јавности за глобалне климатске промјене у потоњој деценији (узроке и посљедице), покушали смо да анализирамо позицију ЈУ Народна библиотека „Филип Вишњић” како бисмо дали додатни допринос, кроз популаризацију грађе на тему екологије и очувања животне средине. Библиотека, као једна од најважнијих локалних институција, има велики утицај на цјелокупну културу живљења. Семберија је познат пољопривредни крај,

¹ Дио резултата излаган је у постер-сесији 4. Зеленог фестивала, Градске књижнице „Иван Горан Ковачић” у Карловцима и Књижнице Филозофског факултета Загреб.

међутим осјетан је јаз између градског и сеоског становништва у активностима којима се баве. Пред библиотекаре стављен је нови изазов који за резултат треба да има превазилажење тих разлика.

Једна од најекспанзивнијих библиотечких активности посљедњег периода био је пројекат Градске библиотеке у Новом Саду, којим је координирала Бојана Грујић – „Нови Сад – биодиверзитетски град”. Овај пројекат покренуо је лавину идеја и далеко помјерио границе библиотечког удјела у читавом систему домаћег библиотекарства. На макроплану то је учињено детаљним анализирањем јавног мњења, критички га сагледавајући, паралелно радећи са великим бројем европских градова, те разноврсним начинима, утичући на активацију корисника не само у Новом Саду, већ и много шире, креативним реакцијама самих корисника. „Темом урбаног биодиверзитета наглашава се пре свега изузетан број других врста које, поред човека, такође живе у градовима. У том смислу, целовитост и квалитет урбаног екосистема директан је показатељ односа човека према живом и неживом свету који га окружује, стога је неопходно првенствено преиспитати ове односе”²

Као примјер добре праксе, анализа свијести корисника и анализа глобалног покретања према еко-свијести, указали су на јаз који ваља премостити, а библиотека се показала као идеалан подстрекач. У складу са основном дјелатношћу, библиотека је пријемник идеја/информација (екстерно) и преносник (интерно), за глобалне промјене које утичу на подизање нивоа свијести и потреба корисника. „Проблем на чијем смо решавању радили током пројекта јесте недовољни грађански ангажман у питањима која се тичу природе у граду. Зато смо као основни циљ пројекта утврдили подстицање активног учешћа грађана у питањима заштите урбаног биодиверзитета и развоја одрживих градова, кроз промоцију, едукацију, дебату и креативно стваралаштво. С једне стране, идентификовали смо често прихватање статуса кво од стране грађана уз образложење да је изузетно тешко или чак немогуће утицати на промене када је квалитет живота у граду у

2 Бојана Грујић, *Нови Сад – биодиверзитетски град, нова култура за урбану природу* (Нови Сад: Градска библиотека у Новом Саду, 2021), 16, доступно на: <https://bit.ly/3TBAHFV> (приступљено: 18. 6. 2023).

питању. С друге стране, посебно током претходних пет година, формирале су се групе грађана које се на различите начине боре за заштиту природе у свом непосредном окружењу. [...] Свакако да питање природе у граду повлачи низ других питања, попут јавних, неизграђених простора, који захтевају посебну пажњу и приступ, али оно што пре свега видимо као неопходност јесте управо активно укључивање грађана у процес планирања, како би град био креиран стратешки, узимајући у обзир актуелне потребе његових становника”.³

На микроплану издваја се подухват Народне библиотеке Пожега, која се окренула обрнутном методу директно из установе, организујући „Зелену библиотеку – библиотеку семена”, дајући простор, обезбјеђујући намјештај и опрему за размјену и чување органског сјемена, коју реализују, воде и координирају Даниела Скоковић и Младен Мајсторовић. Програм пројекта подстакао је уску интердисциплинарну сарадњу која је, у најдубљој спрези са струком, активирала доноре из различитих сектора, произвођаче сјемена, кориснике свих узраста, али првенствено и најосјетљивије – најмлађе кориснике. Они су се, огледно, у банци сјемена, уз одговарајућу литературу фонда Народне библиотеке из екологије, ботанике и лијепе књижевности – едуковали у правцу одрживог развоја. Доживљавајући је као платформу за учење и живљење на одржив и еколошки начин,⁴ Зелена библиотека је упловила у библиотекарство на много значајнијем нивоу од једнократних еко-радионица или предавања на ове теме. „Зелена и одржива библиотека је библиотека која уважава еколошке, економске и друштвене принципе одрживости”.⁵ Према смјерницама ИФЛА, у одредници о зеленој библиотеци, у оквирима могућности пословања, ЈУ Народна библиотека „Филип Вишњић” акценат ставља на друштвену одрживост, која у корисничкој анализи има негативан предзнак у свим дионицама друштвене одрживости, а уз све

3 Исто, 20.

4 О целокупном пројекту може се детаљно видјети у студији: Даниела Скоковић, Младен Мајсторовић, *Зелена библиотека: библиотека семена* (Пожега: Народна библиотека Пожега, 2022).

5 IFLA Section Environment Sustainability and Libraries: Шта је зелена библиотека?, превела: Даниела Скоковић, доступно на: <https://bit.ly/3GRf8ul> (приступљено: 1. 6. 2023).

добре предиспозиције да не буде тако: „Подразумевају се добро образовање, писменост, ангажовање заједнице, културна разноликост, друштвена и општа укљученост”⁶.

У овом контексту посегло се за мапирањем жаришне тачке која има моћ еманације, дјелујући из саме суштине предмета, интердисциплинарно се умрежавајући. Предност овог мапирања је што смо успјели доћи до група које чине најмлађи корисници, те је двострук учинак.

Препознавање тренутка у локалној заједници

Чувена монографија завичајне збирке и њен понос *Корзо старије Бијељине* Слободана Петровића, биљежи предивну причу о бијељинском градском парку под необичним насловом „Цар као чувар парка и страшило у њему”. Наиме, Јохан Кајзер, чије презиме у преводу јесте *цар*, доселио се у наш град 1882. године, као чиновник у бијељинској општини у Одјелу за узгој ловства и подизање шума⁷. На ледини, на којој је била сточна пијаца, уочио је добро нађубрено земљиште, те са Георгом Бухмајером направио план будућег парка, који је убрзо постао ботаничка башта, са врстама које до тада нису биле познате овдје. Највише је било платана, који су изазвали велику пажњу мјештана. Два пута је одлазио у Пешту и Беч како би обезбједио саднице алпског растиња за имитацију грмова, тополе, јабланове, липе, јеле, тује... бродом довозећи до Раче, па запрегама за Бијељину. Уложивши толико труда да одње-гује растиње, постао је сличан страшилу учећи, тада за ботанику грубе, мјештане чувању и њези природе, па се показује као покретач модерних еко-идеја са краја 19. вијека. Парк је доживио разне урбанистичке промјене, те је много садница и нестало, а стазе су бетониране... Па ипак, он јесте зелено срце града и чини малу еко-оазу окружену пренатрпаним саобраћајницама.

Посљедње године обиљежене су многим кампањама о еколошкој свијести и глобалним климатским промјенама, а на локалном нивоу издваја се неколико занимљивих акција. Оне су дошле

6 Исто.

7 Слободан Павловић, *Корзо старије Бијељине: праћа за монографију града* (Бијељина: Народна библиотека „Филип Вишњић”, 2002), 30.

са разних страна, потврђујући да је вријеме за развој емпатије према природи, те посредно самог здравог човјека. Захваљујући Међународној организацији за миграције, Градској управи, локалним фирмама, инжењерима хортикултуре и пејзажне архитектуре, као и волонтерима, изабрана су најаутентичнија стабла (631 стабло са 32 врсте дрвећа и 153 грма), под вођством професорице географије из ЈУ ОШ „Вук Караџић” из Бијељине, Виолете Шеовац. Обиљежили су их информативно-едукативним таблама са називом, старошћу, условима раста, називом плода и другим занимљивостима, направивши мост ка Јохану „Цару” пројектом „Стања знања”.⁸ Године 2021. грађани Бијељине су на Градском тргу имали прилику да добију саднице које су биле донација Пољопривредног газдинства „Агроплан”, а овом активношћу завршена је мјесечна кампања чији је циљ озелењавање, града под називом „Зелена Бијељина”.⁹ Ове године Мали парк у централном језгру Бијељине богатији је за двије саднице ликвидамбара, дрвета које је Савјет за заштиту животне средине и одрживи развој посадио поводом 22. априла – Дана планете Земље.¹⁰

Омладинска организација „Визија младих”¹¹ уручила је донацију од 80 садница у четири основне школе. Ученици основних школа из Велике Обарске, Дворова, Драгаљевца и Сувог Поља посадили су по 19 садница тополе и једну садницу врбе. Ученици основних школа оплеменили су простор школског дворишта садницама и тиме указали на одговорност и савјесност према природи. С обзиром на то да се 22. априла обиљежава Међународни дан планете Земље, ученици су садњом садница показали да је животна средина у којој живимо главни покретач здравог живота. Ова активност подржана је кроз пројекат друштвене кохезије МА-PS, који се имплементира уз подршку Министарства спољних послова Норвешке. Пројектом, у коме су учествовали

8 Info Bijeljina, *Mladi ekolozi uređuju „Stazu znanja” s informativnim tablama o drveću*; доступно на: <https://bit.ly/3GPiRIP> (приступљено: 15. 5. 2023).

9 Srpska Info, *Beli jasen: Građanima podijeljene sadnice u okviru akcije „Zelena Bijeljina”*; доступно на: <https://bit.ly/3v0yKtm> (приступљено: 15. 5. 2023).

10 Bijeljina danas, *RSS: Onaj ko sadi drvo sadi nadi*; доступно на: <https://bit.ly/3NAhVMg> (приступљено: 15. 5. 2023).

11 Омладинска организација „Визија младих”, доступно на: <https://bit.ly/3GRvdjK> (преузето 25. 5. 2023).

бијељински основци, градски парк, чије је уређење на површини од 4,1 хектар осмислио Јохан Кајзер (1891), добио је ново рухо.

Тако и „Мали баштовани” на самом рубу градског језгра отпочињу своју органску причу, на одржив и изузетно специфичан, па ипак наоко врло једноставан начин.

Учесници у активности

„Мали баштовани – Growing Together”¹² пројекат је Центра за стратешко развојне пројекте невладине организације, која дјелује у области пољопривреде, заштите дјеце и породице, промоције села и домаћинства. Кроз игру и забаву учи полазнике о тајнама баштованства и уз органски приступ дјеца сама узгајају домаће воће и поврће. Радионице баштованства у Бијељини води пејзажни архитекта Биљана Дринић, која је раније створила интересну групу за пројекат баштованства. Захваљујући томе дошло се у окружење већ формираних група сличних афинитета, на познатом простору, који је лако заједнички уобличен у нову цјелину. Пројекат се у нашем граду реализује већ другу сезону, при томе се мисли на годишњи циклус гајења пољопривредних производа.

ЈУ Народна библиотека „Филип Вишњић” мапирала је „Мале баштоване” као жариште корисника, који ће бити оснажени да потраже информацију или лектуру на теме глобалног очувања планете, како би на микроплану, уз дјелатности на радионицама, могли и практично упоредити и примјенити. Такође, дјеца која нису била чланови библиотеке, подстичу се да уврсте књигу у свакодневицу, мимо школских обавеза. Полазници радионица већ имају многоструке користи од радионица баштованства: боравак на отвореном; праћење промјена у природи кроз сва годишња доба, чиме развијају опажаје. Развијање емпатије према флори, те разним инсектима и гмизавцима које спонтано срећу у башти подстичу и емпатију према људима, као и развој fine и грубе моторике, неопходне у узрасту већине учесника. Посебан значај је у томе што дјеца одлазе у жив(отн)и свијет природе, а мање користе мобилне телефоне и интернет.

Структура корисника је између 1 и 12 година. Деца су из

12 НВО Центар за стратешко развојне пројекте, *Мали баштован*, доступно на: <https://www.malibastovani.com> (преузето 20. 5. 2023).

различитих дијелова града са истим афинитетима. Занимљиво је да деца, као хетерогена група, заједнички гаје башту. Емпатија, те одговорност за расподјелу послова спрема могућности, даје идеално тло за здрав рани развој дјетета, групног читања, те развијања читалачких навика. Многи родитељи похрлили су на радионице баштованства, а дјеца којој се гадило да узму глисте у руке сада их безбрижно узимају и стављају у самостално направљен глистарник. Неки су вољели, а неки завољели запрљати руке, проналасити и препознавати етапе развоја једне биљке или исте биљке различитих сорти, и како вријеме одмиче сладити се својим плодовима. Утицај на еко-свијест код дјеце у раној доби је изузетно важан, а најбољи резултати постижу се практичним примјерима.

Важност мапирања жаришне тачке у кораку ка најмлађим корисницима

ЈУ Народна библиотека „Филип Вишњић”, као и већина савремених библиотека, тежи ка формирању не само бројног чланства најмлађих корисника, већ се стара о квалитету читања и подстичу љубав према књизи. Зато је важно мапирање жаришне тачке која нужно захтијева излазак на терен.¹³ Често су то разне манифестације и градски догађаји, гдје можемо анимирати кориснике путем штанда са флајерима и попустима на учлањење, што може бити добар окидач. Имали смо срећу да мапирамо овакав пројекат јер на овај начин библиотека подстиче читање на различитим локацијама (вани, у чекаоницама, превозу и сл.), што је добар маркетинг на путу ка читаоцима висококвалитетних захтјева.¹⁴

На библиотекарима је задатак да прате шта је дјечи на одређеној радионици била тема дана (да ли нека пчела, пуж који је појео јагоду, коришћење земље са кртичњака за сађење у леје и

13 О библиотекарју на терену, више: Бојана Грујић, Јелена Калајџија, *Под кровом књије: друштвена одговорност у пословању јавних библиотека*, (Нови Сад: Градска библиотека у Новом Саду, 2015), 90.

14 О изграђивању корисника висококвалитетних захтјева, више: Јелена Калајџија, *Креативна конзумација културе: нови модуси читања*, Књ. 1, (Бијељина: ЈУ Народна библиотека „Филип Вишњић”, 2018), 12.

сл.). Спрам тог опираног била треба да проберу адекватну грађу, која није нужно и само у еко-теми, већ за јунаке има неког од јунака дана. Пошто је библиотека њихов гост, није увек било неопходно читати, већ је то реализовано у складу са интересовањима и билом главног тока радионица. С обзиром на то да је ово већ друга сезона како „Мали баштовани” дјелују у Бијељини, они скупљају већ и своје сјеме, збирају и чувају га за прави тренутак. Што се тиче конкретних метода, које могу бити коришћене код свих учесника у библио-баштованству, издвајамо:

Читање наглас¹⁵ – на отвореном, по жељама и интересовању групе, чита или Биљана Дринић, или библиотекар, или дјеца, која знају читати. С обзиром на хетерогеност групе, често се дешава да и дјеца која не знају да читају измишљају радњу према својој перцепцији илустрације, амалгамирајући ток управо учињеног у башти са књигом.

Упорјеђивање – компарација илустрованих садржаја различитих стилова илустратора са биљкама и животињама, инсектима, гмизавцима, са којима су у директном контакту, буди оштроумље, опажајност и повезивање у широком дијапазону и на високом нивоу, активирајући мождане синапсе, будећи машту и повезујући умјетност и природу. Отвара могућност критичког мишљења (не, не личи ни мало; онако; исто је; слично је...) и појачава осјећај за естетски доживљај стварности.

Причање прича (Storytelling) – спонтана реакција на прочитано, евоцирање доживљених сличних искустава, те спонтаних реакција на посматрање промјена у природи.

Важне тематске цјелине које су донеле бенефит корисницима су:

Рециклажа и екосвијест – анимирана причом или конкретним текстовима који описују процесе рециклаже или еколошке теме, дјеца сама уче да брину о околини своје баште која је на самом рубу градског језгра, чувајући своју башту као сопствени културолошки екосистем;

Ликовни и литерарни креативни одјецци – неријетко се

15 О читању наглас в. World Read Aloud, доступно на: <https://bit.ly/485oSNI> (преузето 20.5.2023)

дешава да дјеца, након библио-баштованских радионица, на наредно радно дружење понесу и неко своје дјело у писаној ријечи и цртежу. Тиме показују креативност и утисак који су стекли захваљујући лијепој књижевности и умјетности. Паралелно са тим, устаљена пракса је постала да доносе расаде од својих кућа, бакиних и декиних башта...

Хигијена – чување библиотечке грађе једна је од првих тема о којој се разговара и са родитељима и са дјецом када почну користити услуге библиотеке. С обзиром на то да су баштовани увијек прљавих ручица, прије читања перу руке, али ако се деси и да се књига запрља, реагују инстинктивно, имајући свијест да је књига дио библиотеке, а не баште. Упознавати бубице и инсекте са ликовима, пуштајући их да претрче преко стране, показујући да је књига не само интелектуално благо, већ и једна од zgodних играчака, што обично буде са сликовницама тврдых корица.

Употреба библиотечке грађе

Оно што су дјеца ове шаренолике доби могла примјетити је да паралелно користимо стручну грађу и лијепу књижевност. Тако мали научили су користити индексе, садржаје или друге скоковите начине читања стручне литературе. Тиме се буди интересовање код млађих, као и вршњачко подстицање на читање, што је најпожељнија и најатрактивнија препорука.

Библиотекари на терену одлазе у њихову башту и доносе грађу, која је или дио стручног фонда – који користе да пореде процесе свог рада, или, белетристика, која их води у маштовити еко-свијет лијепе књижевности. Дјеца на овај начин симултано усвајају неколико важних и разноврсних области живота. Схватају да је култура широк појам, који се преплиће са свим порам живота и то на разне начине: читањем наглас, причањем прича, поређењем илустрација и онога што узгајају, допуном знања, која стичу радом у башти, претрагом стручне литературе. На тај начин утичу и на своје ближње, те искуства о насловима преносе живо.

Библиотека овдје није носилац пројекта, већ се показује као активни учесник дешавања у локалној заједници, чиме промовише библиотечке активности ван саме зграде установе. На овај начин буди у дјецу жељу за самосталном потрагом за грађом,

подстиче породични долазак у библиотеку, развија љубав према књизи, преко које дијете спонтано његује и своје емотивне, когнитивне и психомоторне способности. Такође, посјетама библиотекарка на терену, промовише се мање коришћена грађа специфичне области. Пратећи годишњи циклус биљака које гаје у башти, библиотекари врше избор понуђене грађе. Како група обухвата дјецу од прве до дванаесте године, то се и саме препоруке умрежавају на нивоу вршњачких сензибилитета, а белетристика креће у широком опсегу, од тврдих сликовница до обимнијих романа. Старија дјеца препричавају шта су читала, док башта постаје позорница за приче. Да би башта била здрава, морају се добро упрљати ручице, додирнути разне бубице, а да би се књиге листале у том окружењу дјеца стичу хигијенске навике и уче се чувању грађе. Дјеца неријетко реагују и доношењем својих ликовних импресија, или оних у писаној ријечи о читалачком дану у башти.

Реализација активности темељила се на заједничком читању наслова од којих издвајамо одређени дио дјелатности које су пратиле то читање. Читајући Шела Силверстајна *Добро дрво* (Београд: Вулкан издаваштво, 2013) развијали смо критичко мишљење и добили неке од одговора на питања: да ли је уистину природа та која мора све дати, да ли морамо увијек и свуда безусловно се давати, како је то добро дрво учинило са дјечаком. Роман Селине Ловрен *Мало Зелено дрво* (Београд: Лагуна, 2019), подстакнут садњом ликвидамбра као симбола „Малих баштована” промишљали смо, куда би ликвидамбар ишао када би умио да хода. *Башићованов сан* (Београд: Креативни центар, 2020) Јасминке Петровић послужио нам је да измаштамо мале становнике баште осим бубица, мишева и пужева. Са сликовничцом Уши Флаке *Мала вила Миранда* (Београд: Моно и Мањана; Нови Сад: Ружно паче; Бања Лука: Сладабони; Подгорица: Народна књига, 2012) разумијевали смо оне који не виде добро или генерално имају неку потешкоћу, али смо проналазили и рјешења за помоћ и прихватање другачијих у шумском окружењу поредећи цвјетове из баште са онима који су у шуми. У башту смо се вратили уз Свена Нурдвикста и *Кокодакањем у башићу* (Београд: Креативни центар, 2021), а након читања Едуарда Петишке и *Како је Кршић дошао до својих њанџалона* (Београд: Лагуна, 2016) требало је да

баштовани направе мапу и оцртају пут којим иду кртичњаци, као и да замисле подземне тунеле. То су радили након што су скупљали растреситу земљу кртичњака за сијање. Осим лијепе књижевности, било је доста стручне литературе, као и наслови: *Екодуквар НП Ђердап*, Бранке Настасијевић (Доњи Милановац: Национални парк „Ђердап” Београд: Завод за заштиту природе); *Будамара у невољи*, Ђурђевке Дебелачки (Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 2006); *Моја прва енциклопедија са Вини Пуом, књ. 5: Инсекти и њауци* (Београд: Егмонт, 2018); Ана Милборн *На фарми*, (Чачак: Пчелица, 2011); Добрица Ерић *Прича из мравље свейи* (Београд: Креативни центар, 2021); Брана Црнчевић, *Мрав добра срца* (Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 2005); Јелица Грегановић, *Мравац Мрав* (Београд: Лагуна, 2022); Беатрикс Потер *Све њустоловине зеца Пејира* (Београд: Дата Статус, 2021); Мирјана Петровић *Сунчева њиреза: водич ка диодиверзијетју Срдије и слободној исхрани самониклим ђиљем* (Београд: М. Петровић: Центар за научна истраживања САНУ; Крагујевац: Универзитет, 2010); Момчило Којић, Софија Пекић, Зора Дајић, *Бојаника* (Београд: Научна књига, 1984); Кејти Скот, Џени Брум *Бојаникум* (Београд: Дата Статус, 2023); Зоран Понграшић *Кисела кућа* (Загреб: Књига у центру, 2020); Ерик Карл *Веома њладна ѡсеница* (Београд: ПрополисБукс, 2017); *Свейи Сава и ѡчела, народна лејенда*; Ана Ђокић, *Сѡрашно сѡрашна ѡрича* (Београд: Креативни центар, 2016); Хана Голд, *Последњи медвед* (Београд: ПрополисБукс, 2023); Жељана Радојчић Лукић, *Јесења ѡзба са вилом Босиљчицом* (Бања Врујци: Креаива, 2022).

Закључак

Подстицање мултидисциплинарне сарадње у спровођењу активности које мотивишу и утичу на развој еколошких тема у библиотекама, као посљедица мапирања жаришне тачке, на којој се може промовисати рад и вриједност коришћења библиотечке грађе, веома је значајно. Склони смо говорити о библиотекама без зидова, а нисмо често свјесни да простор истинске пријатности и интимног повезивања са кућом књиге бива управо у процесу читања грађе. Мјесто гдје читамо, особито у раној доби, остаје трајно урезано сјећање и предуслов

је корисника грађе висококвалитеног садржаја, па тиме и једнако таквог начина живота, ка чему теже циљеви одрживог развоја.

Ова мала, симболична, али хетерогена резултатима, пилот-активност ЈУ Народне библиотеке „Филип Вишњић” добила је изузетан пријем у јавности. Највећи, пак, резултат, јесте чињеница да мали баштовани, инспирисани читањима у башти, долазе самостално или са родитељима у библиотеку, што поново указује на утицај библиотекара на терену, јер су вешто анимирали кориснике за долазак у установу.

Литература:

1. Bijeljina danas, RSS: *Onaj ko sadi drvo sadi nadu*: <https://bit.ly/3NAhVMg> (преузето 15. 5. 2023).
2. Грујић, Бојана. *Нови Сад – диодиверзитетски њивски њив, нова култура за урбану њиву*. Нови Сад: Градска библиотека у Новом Саду, 2021.
3. Грујић, Бојана и Јелена Калајџија. *Под кровом књије: друштвена одговорност у њивувању јавних библиотека*. Нови Сад: Градска библиотека у Новом Саду, 2015.
4. Info Bijeljina, *Mladi ekolozi uređuju „Stazu znanja“ s informativnim tablama o drveću*: <https://bit.ly/3GPiRIP> (преузето 15. 5. 2023).
5. IFLA Section Environment Sustainability and Libraries: Шта је зелена библиотека?, превела: Даниела Скоковић: <https://bit.ly/3GRf8ul> (преузето 1. 6. 2023).
6. Калајџија, Јелена. *Креативна конзумација културе: нови модуси читања*, Књ. 1. Бијељина: ЈУ Народна библиотека „Филип Вишњић”, 2018.
7. НВО Центар за стратешко развојне пројекте, *Мали баштован*, доступно на: <https://www.malibastovani.com/> (преузето 20. 5. 2023).
8. Омладинска организација „Визија младих”, доступно на: <https://bit.ly/3GRvdjK> (преузето 25. 5. 2023).
9. Павловић, Слободан. *Корзо старе Бијељине: њива за монографију њива*. Бијељина: Народна библиотека „Филип Вишњић”, 2002.

10. Скоковић, Даниела и Младен Мајсторовић. *Зелена библиотека: библиотека семена*. Пожега: Народна библиотека Пожега, 2022.
11. Srpska Info, *Beli jasen: Građanima podijeljene sadnice u okviru akcije „Zelena Bijeljina“*, доступно на: <https://bit.ly/3v0yKtm> (преузето 15. 5. 2023).
12. World Read Aloud, доступно на: <https://bit.ly/485oSNI> (преузето 20.5.2023)

Quality Reading Leads to Eco-Awareness in Practice

Summary: To popularize children's literature and the collection of the Children's Department, Public Library “Filip Višnjić” in Bijeljina mapped a focal point in the local community through which it can reach the youngest readers. Through a pilot activity and in cooperation with the Center for Strategic Development Projects workshops “Little Gardeners – Growing Together” were realized. They gathered children aged 1 to 12 years intending to grow their own organic garden. By placing the book in a comfortable environment, it becomes an integral part of an activity that causes a lifelong pleasant emotion. The motto of the workshops that also included librarians in the field was “Let our imagination grow, like our healthy garden grows!”, thus pointing to the broad concept of a culture of healthy living, raising awareness of the importance and value of healthy spiritual development, paving the way to the users of high-quality requirements.

Keywords: garden, plants, books, librarians in the field, early development of reading and reading habits, multidisciplinary cooperation.

Примљен рукојис 30. 6. 2023.

Исправке рукојиса 8. 9. 2023.

Прихваћен за објављивање 15. 9. 2023.